

Nye hvitvaskingsrundskriv fra Finanstilsynet

Finanstilsynet ga i mai i fjor ut et rundskriv med generell veiledning til den nye hvitvaskingsloven fra 2018, og i desember ga de ut nye rundskriv med oppdatert veiledning om henholdsvis revisorers og regnskapsføreres etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Denne artikkelen tar i første rekke for seg hvitvaskingsrundskrivet for revisorer.

Cand.jur.
Espen Knudsen
Fagsjef rammebetingelser i
Revisorforeningen

De nye hvitvaskingsrundskrivene oppdaterer de tidligere rundskrivene på bakgrunn av den nye hvitvaskingsloven som trådte i kraft i oktober 2018.

Risikovurdering på foretaksnivå

Hvitvaskingsloven 2018 innførte krav om å identifisere og vurdere risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til virksomheten, såkalt virksomhetsinnrettet risikovurdering. Rundskrivet gir veiledning om hvordan dette skal gjøres. Den virksomhetsinnrettede risikovurderingen består ifølge veiledningen av å identifisere og forstå trusler mot revisjonsforetaket (eksterne forhold) og sårbarheter i foretaket (interne forhold), og betydningen av disse. Risikovurderingen og endringer i denne må dokumenteres. Risikovurderingen skal forankres hos styret og daglig leder i revisjonsforetaket.

Det påpekes i rundskrivet at risikovurderingen er viktig fordi den danner grunnlaget for foretakets hvitvaskingsrutiner og utgangspunkt for risikoklas-

sifiseringen av den enkelte kunde. Finanstilsynet forutsetter at hvis det brukes maler for risikovurderingen, så må malen tilpasses det enkelte revisjonsforetaket. Du finner en slik mal i Revisorforeningens hvitvaskingspakke.

Rundskrivet går nærmere inn på interne og eksterne forhold som kan være relevante å ta med i risikovurderingen, inkludert antall ansatte og kompetansenivå, bruk av teknologi, nærhet til kunder og sårbarheter knyttet til tjenester som leveres. Flere av de forholdene som nevnes, gjelder risiko på kundenivå. Hensikten er formodentlig at revisjonsforetaket bør gjøre en samlet vurdering av hvilken betydning disse forholdene har i oppdragsporteføljen til revisjonsforetaket.

Utvidet anvendelsesområde

Det tidligere rundskrivet avgrenset anvendelsen av hvitvaskingsloven til oppdrag som en godkjent revisor, eventuelt en regnskapsfører eller advokat, hadde ansvar for på vegne av revisjonsforetaket. Finanstilsynet legger nå til grunn at også tjenester som andre enn godkjente revisorer utfører på vegne av revisjonsforetaket, vil være omfattet av loven når tjenesten er en naturlig del av virksomheten i et revisjonsforetak. De nevner blant annet skatterådgivning og transaksjonsråd-

giving. For praktiske formål vil det antakelig være slik for de fleste revisjonsselskaper, at hvitvaskingsloven må følges på alle oppdrag som utføres i selskapet.

Denne utvidelsen av anvendelsesområdet har sammenheng med at den nye hvitvaskingsloven presiserer at revisjonsselskapene selv er rapporteringspliktige. Den gamle loven fastsatte rapporteringsplikt for statsautoriserte og registrerte revisorer, uten å ta med revisjonsselskapene særskilt.

Personer i ledelsen som skal ID-sjekkes

Identiteten til den som handler på vegne av klienten skal bekreftes ved gyldig legitimasjon. Finanstilsynet legger i det nye rundskrivet til grunn at det er styrets leder eller daglig leder som skal handle på vegne av kunden ved inngåelse av revisjonsoppdrag. Det tidligere rundskrivet viste kun til daglig leder. For andre typer oppdrag kan dette etter forholdene være andre personer.

Hvitvaskingsrutinene bør ifølge rundskrivet fastsette rutiner som angir hvem som skal anses for å kunne handle på vegne av kunden i ulike oppdrag. Det betyr at revisjonsforetaket kan fastsette i sine rutiner om de som standard vil gjennomføre identi-

tetskontroll av styreleder eller daglig leder.

Utvidet veiledning om kundetiltak og reelle rettighetshavere

Det nye hvitvaskingsrundskrivet gir mer omfattende veiledning om risikovurdering av klienter, forsterkede og forenklede kundetiltak, innhenting av kundeopplysninger, bekreftelse av identitet, reelle rettighetshavere og politisk eksponerte personer.

Kundetiltak skal gjennomføres før etablering av kundeforhold. Revisjonsforetak anses for å ha etablert et kundeforhold når de har påtatt seg et oppdrag. Det er tidsnok at identiteten til den som handler på vegne av klienten (styreleder eller daglig leder) bekreftes med elektronisk signatur på engasjementsbrevet.

Rundskrivet klargjør at informasjon om klienter som er juridiske personer kan bekreftes ved at revisor selv gjør oppslag mot offentlig register (Foretaksregisteret eller Enhetsregisteret) eller innhenter firmaattest. Dette kan dokumenteres ved at revisor tar utskrift eller skjermdump.

Bekreftelse av identiteten med anerkjent elektronisk legitimasjon (BankID, Bypass og Commfides pr. i dag), anses likestilt med personlig fremmøte og fremvisning av fysisk legitimasjon i original. Identitetskontroll med fysisk legitimasjonsdokument skal i utgangspunktet gjennomføres ved personlig oppmøte og fremleggelse av legitimasjonsdokumentet i original, men kan også gjennomføres uten personlig oppmøte. I så fall skal det innhentes kopi av legitimasjonsdokumentet og gjennomføres ytterligere tiltak for å bekrefte identiteten. Rundskrivet sier mer om hva slags tiltak dette kan være.

Ved bruk av elektronisk legitimasjon angir rundskrivet at revisjonsforetaket skal lagre den elektroniske identitetskoden og opplysninger om hvem som har utstedt legitimasjonen. Det skal oppbevares kopi av fysisk legitimasjonsdokument.

Rundskrivet gir en oversikt over lovkravene om reelle rettighetshavere og kravet om egnede tiltak for å bekrefte identiteten. Det er ikke tilstrekkelig å spørre kunden om hvem som er reell rettighetshaver. Revisor må selv få bekreftet opplysningene, eksempelvis hos offentlige registre. Ved lav risiko kan det likevel være tilstrekkelig å spørre kunden.

Revisor må gjennomføre egnede tiltak for å forstå eierskaps- og kontrollstrukturen hos kunden. I utgangspunktet vil det ifølge rundskrivet være mest aktuelt å benytte registerdata eller å etterspørre relevante opplysninger fra kunden.

Rundskrivet gir veiledning om risikovurdering av kunder, aktuelle forenklede kundetiltak når risikoen er lav og forsterkede kundetiltak når risikoen er høy. Finanstilsynet presiserer at det må foreligge særskilte forhold for at et kundeforhold skal anses for å ha lav risiko slik at forenklede kundetiltak kan være tilstrekkelig. Rundskrivet omtaler også forsterkede kundetiltak overfor såkalt politisk eksponert person (PEP).

Hvitvaskingsloven krever løpende oppfølging av klienter for å sikre at risikovurderingen og registrerte opplysninger er oppdaterte. Finanstilsynet skriver blant annet at økende kunnskap om foretaket vil kunne gjøre at risikobildet etter hvert fremstår som et annet enn det revisor opprinnelig la til grunn. For eksempel dersom det viser seg at omsetningen er unormalt høy, at kostnadene er unormalt lave eller at det handles med områder, organisasjoner eller produkter som er uvanlige.

Systemer som muliggjør raske og fullstendige svar til myndighetene

Den nye hvitvaskingsloven gir Økokrim rett til å be revisjonsforetak og andre rapporteringspliktige om å oversende andre nødvendige opplysninger, uavhengig av om den rapporteringspliktige har sendt en hvitvaskingsmelding av eget tiltak. I rundskrivet tar Finanstilsynet opp at revisjonsforetak og andre rapporteringspliktige skal ha

systemer som muliggjør raske og fullstendige svar på forespørsler fra offentlige myndigheter, om vedkommende i løpet av de siste fem årene har eller har hatt kundeforhold til konkrete personer og om kundeforholdets art. Dette inkluderer personer som har vært reelle rettighetshavere.

Undersøkelse og rapportering til Økokrim

Veiledningen på dette punktet samsvarer i stor grad med det som sto i det tidligere rundskrivet. Omtalen er oppdatert i henhold til bestemmelsene i den nye hvitvaskingsloven. Underslag begått av ledelsen er ikke hvitvasking, og er derfor fjernet fra eksemplene på rapporteringspliktige forhold.

God revisjonsskikk når klienten er rapporteringspliktig

Rundskrivet gir ny veiledning om god revisjonsskikk når klienten er rapporteringspliktig etter hvitvaskingsloven. Finanstilsynet mener at revisor minst må:

- forespørre ledelsen og, der det er relevant, de som har overordnet ansvar for styring og kontroll om hvorvidt enheten overholder disse lovene og forskriftene
- gjennomgå korrespondanse av betydning for kundens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket, for eksempel inspeksjonsrapporter fra Finanstilsynet
- kontrollere at foretaket har utarbeidet en risikovurdering som er tilpasset virksomheten
- kontrollere at kunden har skriftlige hvitvaskingsrutiner som inneholder alle de relevante punktene
- påse at det er utpekt hvitvaskingsansvarlig
- ta forholdet opp med klientens ledelse i nummerert brev hvis han/hun blir oppmerksom på brudd på hvitvaskingsregelverket, og vurdere rapporteringsplikt etter finanstilsynsloven § 3a